

Apie prevencines programas, finansuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, Jus informuos šeimos gydytojas arba slaugytojas. Nebūtina laukti kvietimo patikrinti: kiekvienas Jūsų dėl šių tyrimų gali pats kreiptis į šeimos gydytoją.



VALSTYBINĖ LIGONIŲ KASA PRIE  
SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS

[www.vlk.lt](http://www.vlk.lt)

Prevenčinės programos –  
**Jūsų** galimybė  
**nemokamai išsitirti**

**GIMDOS KAKLELIO, KRŪTIES IR  
PRIEŠINĖS LIAUKOS (PROSTATOS) VĖŽIO BEI ŠIRDIES IR  
KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ**

**PREVENCIJOS  
PROGRAMOS**

2011 m.

## GIMDOS KAKLELIO VĖŽIO PREVENCIJOS PROGRAMA

skirta moterims nuo 25 iki 60 metų

### Faktai

- Gimdos kaklelio vėžiu paprastai susergera jaunos moterys – tai antras pagal paplitimą jaunesnių nei 45 metų moterų vėžys.
- Kol žemo laipsnio gimdos kaklelio displazija (gimdos kaklelio epitelio pažeidimas, sukeltas žmogaus papilomos viruso) pasiekia aukštą laipsnį, praeina maždaug 9 metai. Aukšto laipsnio displazija pereina į invazinį vėžį – tai trunka nuo 3 mėnesių iki 2 metų. Pirmųjų organizmo pokyčių moterys dažnai nejaučia, bet jei jie būtų laiku nustatyti, tai leistų išvengti ligos arba visiškai pasveikti.
- Pagal sergamumą ir mirtingumą nuo šios ligos Lietuva pirmąją tarp Europos Sąjungos šalių. Suomijoje, prieš 40 metų pradėjusioje gimdos kaklelio vėžio atrankinę patikrą, moterų sergamumas gimdos kaklelio vėžiu yra 4–5 kartus mažesnis nei Lietuvoje. Islandija per 35 metus sugebėjo patikros būdu mirtingumą nuo šios ligos sumažinti net 80 proc., Suomijoje per 32 patikros metus mirtingumas buvo sumažintas 52 proc., o Norvegijoje per 10 metų – 10 procentų.
- Vykdamas šią programą kur kas dažniau diagnozuojama *carcinoma in situ* – neinvazinis (neišplitęs) vėžys, palyginti dažniau nustatomas I stadijos ir rečiau II–IV stadijų vėžys. Lietuvoje 2005–2009 m. (programa vykdoma nuo 2004 m. liepos) šios priemonės padėjo išvengti ankstyvos mirties nuo gimdos kaklelio vėžio daugiau kaip 2,8 tūkst. moterų.

### Pagal programą atliekami tyrimai – kartą per trejus metus

- Tepinėlis šiam tyrimui paimamas greitai ir visiškai neskausmingai. Pagal tam tikrus citologinio tepinėlio tyrimo rezultatus gali būti nemokamai atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę.

## KRŪTIES VĖŽIO PREVENCIJOS PROGRAMA

skirta moterims nuo 50 iki 69 metų

### Faktai

- Krūties vėžys yra dažniausiai moterims nustatomas piktybinis navikas ir dažniausia jų mirties nuo vėžio priežastis Lietuvoje ir kitose šalyse. Kasmet pasaulyje diagnozuojama per 1 mln. krūties vėžio atvejų.
- Dažniausiai krūties vėžiu susergera 50–69 metų moterys, todėl ši prevencijos programa, padedanti nustatyti ankstyvosios stadijos vėžį, pirmiausia skiriama joms.
- Įvairių šalių patirtis rodo, kad, įdiegus prevencinę programą, mirtingumas nuo šios ligos per 5 metus sumažėja apie 30 procentų. Net 95 proc. moterų, kurioms nustatomas pirmosios stadijos krūties vėžys, gali visiškai išgyti.
- Šešerius metus pagal šią programą vykdoma patikra leidžia kasmet patikrinti beveik 50 tūkst. moterų. Vienai iš 200 moterų nustatomas krūties vėžys, dažnai ikiklinikinės stadijos, kai ligos simptomai dar nepasireiškia. Jei ne atrankinė patikra, liga būtų nustatoma gerokai vėliau.

### Pagal programą atliekamas tyrimas – kartą per dvejus metus

- Gavusi šeimos gydytojo siuntimą atlikti mamografinį tyrimą, leidžiantį tiksliai diagnozuoti vėžį ar ikivėžinius pakitimus, moteris gali iš anksto užsiregistruoti (galima ir telefonu) mamografijos įrenginį turinčioje gydymo įstaigoje. Šeimos gydytojas pataria, kurią gydymo įstaigą pasirinkti. Tyrimo rezultatus galima sužinoti iš savo šeimos gydytojo.
- Mamografija – paprastas ir saugus rentgeno tyrimas, trunkantis kelias minutes ir nesukeliantis jokių nemalonių pojūčių. Prietaiso skleidžiama spindulių dozė labai maža ir nepavojinga sveikatai.

## PRIEŠINĖS LIAUKOS (PROSTATOS) VĖŽIO PREVENCIJOS PROGRAMA

skirta 50–75 metų vyrams bei vyrams nuo 45 metų, kurių tėvai ar broliai yra sirgę priešinės liaukos (prostatos) vėžiu

### Faktai

- Priešinės liaukos vėžys – tai dažniausia Lietuvos vyrų onkologinė liga. Kasmet sergamumas ja padidėja apie 10–15 procentų. Nuo 2003-ųjų priešinės liaukos vėžys tapo pagrindine Lietuvos vyrų onkologine liga.
- Prostatos vėžiu paprastai serga vyresni nei 60 metų vyrai (90 proc. pacientų). Pastaraisiais metais sergančiųjų šia liga amžius „jaunėja“ – ji vis dažniau nustatoma jaunesniems nei 55 metų vyrams.
- Anksti diagnozuojant ligą ir efektyviai gydant, apie 70–80 proc. pacientų išgyvena 10 ir daugiau metų.
- Nuo 2006 m. (programa buvo patvirtinta 2005-ųjų gruodį) pagal šią programą patikrinoma daugiau nei 511 tūkst. vyrų. Daugiau kaip 95 proc. visų priešinės liaukos specifinio antigeno (PSA) koncentracijos kraujyje tyrimu nustatomo šios liaukos vėžio atvejų sudaro ankstyvųjų stadijų liga – ją galima sėkmingai išgydyti.

### Pagal programą atliekami tyrimai – kartą per dvejus metus

- Jei nustatytas PSA kiekis viršija normą, šeimos gydytojas išduoda siuntimą konsultuotis pas urologą, o šis prireikus atlieka tam tikrą tyrimą – priešinės liaukos biopsiją. Padidėjęs PSA kiekis leidžia tik iš anksto nuspėti priešinės liaukos vėžį, o jos biopsija yra vienintelis būdas objektyviai patvirtinti arba paneigti šios ligos diagnozę.

## ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ PREVENCIJOS PROGRAMA

skirta vyrams nuo 40 iki 55 metų ir moterims nuo 50 iki 65 metų

### Faktai

- Pasaulyje kasmet miršta 30 mln. žmonių, iš jų 17 mln. – nuo širdies ir kraujagyslių ligų. Šios ligos lemia ir daugiau kaip 54 proc. visų mirčių Lietuvoje.
- Maždaug trečdaliui 20–29 metų žmonių diagnozuojami aterosklerozės požymiai, tarp vyresnių nei 50 metų žmonių tokių daugiau kaip 85 procentai.
- Širdies ir kraujagyslių ligos visame pasaulyje siejamos su netinkama žmonių gyvenimu: nesveika mityba, rūkymu, per mažu fiziniu aktyvumu, atsvoru, negydomu padidėjusiu arteriniu kraujospūdžiu ar cukriniu diabetu.
- Programa padeda sumažinti sergamumą ūminiais kardiovaskuliniais sindromais (nestabilia krūtinės angina ar miokardo infarktu), praeinančiais smegenų išemijos priepuoliais ir insultu bei neįgalumą dėl širdies ir kraujagyslių ligų. Ją vykdamas, kur kas dažniau nustatomas cukrinis diabetas.

### Pagal programą atliekami tyrimai – kartą per metus

- Patikros metu šeimos gydytojas išsiaiškina rizikos veiksnius, dėl kurių galima susirgti širdies ir kraujagyslių ligomis, sudaro individualų šių ligų prevencijos planą, nustato gliukozės ir cholesterolio kiekį kraujyje, atlieka elektrokardiogramą.
- Jei po pirmųjų tyrimų paaiškėja, kad tiriamasis priskirtinas didelės rizikos grupei, jis siunčiamas tirti į specializuotus širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos padalinius (Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikas, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikas ir kitas įstaigas).